

Feminista fordítássorozatunk mot-
tóját - A hallgatásod nem véd meg
- Audre Lorde afroamerikai lesz-
bikus feminista szerzőtől kölcsö-
nőztük. A sorozatban különböző
nemzetközi és romániai interszek-
cionális, antirasszista és antikapita-
lista feminista esszék, elemzések és
manifesztumok magyar fordításait
közöljük, melyek a cinkos csend
helyett a meghallgatást, az elhallga-
tás helyett a felszólalást és a párbe-
szédet kívánják katalizálni.

Audre Lorde

ÉLETKOR, RASSZ, OSZTÁLY ÉS NEM: NŐK ÚJRADEFINIÁLJÁK A KÜLÖNBSÉGET

A Szabad Oldalak kollektíva tisztában van a fizikai könyvek ökológiai hatásával, ezért emlékeztetjük azt hogy:

Oszd meg

a könyveid szeretteiddel a családból vagy a közösségből.

Ajándékozd el

a könyveket, amelyekre már nincs szükséged.

Ne dobd el

soha a könyveket, még ha megrongálódtak sem. Valaki másnak örömet okozhat.

Javítsd meg

Keríts időt, hogy megjavíts egy könyvet és adj esélyt, hogy másokhoz eljusson.

Csak azt vedd meg, amire szükséged van

Ne vásárolj könyveket dísznek. Azt vedd meg, ami tényleg érdekel.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

aszem.info

facebook.com/aszempont

aszempont@gmail.com

A Pagini Libere (Szabad Oldalak) egy anarchista kiadó.

Decentralizált, autonóm és horizontálisan szerveződő kollektíva. Román és – alkalomadtán – más nyelvű nyomtatványaink (könyvek, brosúrák, fanzinek) kiadásával az a célunk, hogy a jelenlegi kapitalista és autoritárius rendszerek ellenállni képes személeteket és gyakorlatokat népszerűsítsünk, ösztönözzünk.

A libertárius hagyományban a pamflet, a rejtve és titkon nyomtatott kiadványok gyakran közkezen forogtak, szabadon. A Pagini Libere Kiadó folytatni kívánja ezt a hagyományt és arra bátorít mindenkit, hogy használja, adaptálja és – ha indokolt – módosítsa szövegeinket. Az egyetlen kitétel az, hogy mindez ne kereskedelmi célból történjen. Arra kérjük azokat, akik az általunk kiadott anyagokat vagy az azokból kiragadott részleteket használják, amennyiben lehetséges, jelezzék a forrást.

A szem egy önszerveződő és nem hierarchikus romániai, magyar nyelvű társadalomkritikai és kulturális online folyóirat.

Elméleti, tudományos és kritikai publikációinkon keresztül szociális problémákra igyekszünk reflektálni. Erdélyi folyóiratként abban a sajátos helyzetben vagyunk, amely lehetővé teszi, hogy összekötő kapocsként működhessünk a magyar és a román kritikai kultúra, valamint a határon inneni és túli magyar nyelvterületek és más európai kritikai kezdeményezések, publikációs felületek és politikailag aktív csoportok között.

Már megjelent:

BROSÚRÁK:

I. Románul

1. *A. Răvășel* – Mircea Rosetti
2. *Adrian Tătăran* – Panaït Mușoiu
3. *Andie Nordgren* – Anarhia relațională (introducere de *hopancarusel*)
4. *bell books* – Să înțelegem patriarhatul
5. *Carolina Vozian* – Carte, cocon, cochilie, cameră, chirie
6. *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
7. *CrimethInc* – Vot vs. Acțiune Directă
8. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – piticul comunist
9. *David Graeber* – Ești un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
10. *David Graeber* – Speranța în comun
11. *Dennis Fox* – Anarhism și psihologie
12. *Necunoscut* – Slogane din mai 68
13. *Emma Goldman* – Căsătorie și iubire
14. *Emma Goldman* – Gelozia: cauze și posibile remedii
15. *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
16. *Errico Malatesta* – Anarhia
17. *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituate
18. *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
19. *Ionuț-Valentin Cucu* – Kurzii, între naționalism identitar și federalism libertar
20. *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
21. *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cugetări provizorii asupra mișcării free party siciliene
22. *Mibail Bakunin* – Catehism revoluționar
23. *Murray Bookchin* – Municipalismul libertar
24. *Philipp Riehl* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
25. *Piotr Kropotkin* – Ordinea
26. *Robert Graham* – Ideea generală a Revoluției la Proudhon
27. *Veda Popovici* – Poliția Ucide! Practici și principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
28. *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. Magyarul

1. A Combahee River Collective Nyilatkozata
1. *Audre Lorde* – Életkor, rassz, osztály és nem: Nők újradefiniálják a különbséget

2. *bell books* – Feminista politika
3. *bell books* – Megérteni a patriarchátust
4. *Carolina Vozian* – Könyv, kégli, kéreg, kuckó, kvartély
5. *Kimberlé Crenshaw* – Az interszekcionalitás sürgőssége
6. *Vincze Enikő* – Küzdelmek a társadalmi reprodukció terén világvágy idején: Lakhatási igazságságosság Romániában
7. *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituáló hatalom praxisáig
8. Határokon átvélő feminista manifesztum
9. *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus
10. *Oana Dorobanțiu* – Szövetségesség és performativitás: mit jelent szövetségessnek lenni?

III. Angolul

1. *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
2. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – the Communist Pipsqueak
3. *M.E.K.A.N.* – Ecstasy in the time of cholera
4. *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania

IV. Franciául

1. *Veda Popovici* – La Police assassine ! Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

KÖNYVEK:

I. Románul

1. Nicolas Trifon: un parcurs libertar internaționalist – interviuri
2. *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
3. *Mibail Bakunin* – Dumnezeu și Statul

A hallgatásod nem véd meg *feminista fordítássorozatunk* korábbi szövegei – A Combahee River Collective nyilatkozata és Kimberlé Crenshaw Ted-beszédének magyar átirata, Az interszekcionalitás sürgőssége – *antirasszista szövegblokkot* indít a sorozaton belül. Az identitással és a nemi, rasszbéli, szexuális stb. elnyomások összefonódó jellegével, vagyis az interszekcionalitással egyesült államokbeli kontextusban foglalkozó szerzők után, Oana Dorobanțu romániai roma feminista újságíró, aktivista és kommunikációs szakember Szövetségesség és performativitás: mit jelent szövetségesnek lenni? című cikkét közöltük. Most ismét visszatérünk az interszekcionális és antirasszista feminizmus gyökereihez Audre Lorde (1934 – 1992) amerikai fekete lesbikus feminista gondolkodó, író és költő eredetileg 1980-ban elhangzott előadását közölve. Lorde Sister Outsider (1984) című kötetében publikált előadásai és esszéi, melyek között az alábbi szöveg is olvasható, mára az interszekcionális gondolkodás sokat idézett szövegeivé váltak.

Az alábbi esszében Lorde a különbségek és a különbözőség feminista újradefiniálására törekszik. Amellett érvel, hogy bár a patriarchális, rasszista és kolonialista kapitalista rendszerben úgy tűnik, hogy a különbözőségeink választanak el minket egymástól, tulajdonképpen a különbségekhez társított torzítások és elnyomó rendszerek azok amelyek falakat emelnek közénk. Ahhoz, hogy leküzdjük ezeket az elnyomó rendszereket, nem elég, hogy meg akarjuk szüntetni a nem kedvező helyzeteket, de a különbségeket és a különbözőséget fel kell ismernünk és

a közös küzdelmeinket megalapozó, egyenlőségre építkező kapcsolatok forrása-ként kell rájuk tekintenünk. A Sister Outsider szövegeire általában is jellemző, hogy a különböző társadalmi csoportoknak az elnyomó hatalmi rendszerekkel szembeni összefogására sarkallnak és a különbségeket mint lehetséges erősséget mutatják be egy egyenlőbb, interszekcionális feminista jövő lehetősége érdekében. Ezért is az Életkor, rassz, osztály és nem: Nők újradefiniálják a különbséget című esszé reprezentatív jelentőségű Lorde gondolkodói és esszéíró munkásságát illetően.

Senki sem szabad, amíg nem vagyunk mind szabadok! A szabadságot pedig közös erővel és egymás sajátos helyzetére tekintettel cselekedve érhetjük el valaha is.

Ugron Nóra sorozatszerkesztő bevezetője

zásunkat azáltal erősíthetjük, ha feltárjuk önünket a közös munkában és közös küzdelemben, azokkal egyesülve, akiket magunktól különbözőnek tartunk, mégis ugyanazon a célon osztozunk. Legyenek bár Feketéek vagy fehérek, idősök vagy fiatalok, leszbikusok vagy heteroszexuálisok ez minden nő számára új utakat jelenthet a túlélés felé.

*Egymást választottuk
és egymás csatáinak peremén
ugyanaz a háború
ha veszítünk
a nők vére megdermed majd
egy halott bolygón
ha győzünk
annak senki sem a megmondója
a történelmen túlra törekszünk
egy új és esély-telibb találkozásért*

Fordította Gecse Barbara és Márton Róza Krisztina

is folytattuk, amikor ez a felismerés már az emberi kapcsolatok ősi, domináns/alárendelt dimenzióit folytatva zajlott, ahol az elnyomottaknak a gazdáik különbségeit kell felismerniük a túlélés érdekében.

De jövőbeli túlélésünk azon múlik, hogy képesek vagyunk-e különbségeinkhez az egyenlőség keretei között viszonyulni. Nőkként gyökerestől ki kell tépnünk magunkból az elnyomás internalizált mintázatait, ha többet akarunk a legfelszínebb társadalmi változásoknál. Most azokat a különbségeket kell felismernünk, amelyek az egymással egyenlő – se nem alsóbbrendű, se nem felsőbbrendű – nők között állnak fenn, és meg kell találnunk a módját annak, hogy ezáltal gazdagítsuk és árnyaljuk a víziókat, és a közös küzdelmeink szolgálatába állítsuk őket. Földünk jövője függhet az összes nő azon képességétől, hogy beazonosítsák és megalkossák a hatalom új definícióit, és a különbségeken keresztül működő kapcsolatok új mintázatait. A régi definíciók nem szolgálják sem a mi, sem a minket eltető bolygó érdekeit. A régi mintázatok – függetlenül attól, hogy milyen ügyesen alakították át őket a fejlődés pusztá látszata érdekében – továbbra is arra ítélnék minket, hogy ugyanazokat a némileg átkozmetikázott gesztusokat, a bűntudatot, a gyűlöletet, a vádaskodást, a siránkozást és a gyanút ismétlegessük ugyanazokban a régi, jól ismert helyzetekben.

Mindannyiunkba bele vannak huzalozva az elnyomás ősi struktúrái, valamint az elvárások és a reakciók ősi kapcsolási rajzai, és ezeket mind egy időben kell megváltoztatnunk a jelenlegi életkörülményeinkkel, amelyek éppen ezen struktúráknak köszönhetően jöttek létre. A gazda szerszámai ugyanis sohasem bontják le a gazda házát.

Ahogy azt Paulo Freire kiválóan levezeti az *Elnyomottak pedagógiája* című művében (*The Pedagogy of the Oppressed*), a forradalmi változás valódi gyújtópontjában soha nem csak azok az elnyomó helyzetek állnak, amelyekből kiutat keresünk, hanem az elnyomóknak azon darabkája is, amely mélyen belénk van plántálva, és amely csak az elnyomók taktikáját és kapcsolatait ismeri.

A változás növekedést jelent, és a növekedés fájdalmas lehet. De önmeghatáro-

ÉLETKOR, RASSZ, OSZTÁLY ÉS NEM: NŐK ÚJRADEFINIÁLJÁK A KÜLÖNBSÉGET¹

A nyugat-európai történelem arra idomított minket, hogy az emberek közötti különbségeket olyan leegyszerűsítő ellentétpárok mentén ragadjuk meg, mint domináns/alárendelt, jó/rossz, fent/lent, felsőbbrendű/alsóbbrendű. Egy olyan társadalomban, ahol a jót sokkal inkább a profit, mintsem az emberi szükségletek szempontjából határozzák meg, mindig lesznek olyan embercsoportok, amelyek a rendszerszintű elnyomás miatt feleslegesnek érzik magukat, és dehumanizál, alsóbbrendű pozíciókat a társadalomban. Egy ilyen társadalomban ez a csoport Fekete és Harmadik Világbeli emberekből, a munkásosztály tagjaiból, valamint idősebbekből és nőkből áll.

Negyvenkilenc éves, Fekete, lesbikus, feminista szocialistaként, egy fiú és egy lánygyermek anyjaként, és egy másik rasszból származó ember párjaként több olyan csoportnak vagyok a tagja, amelyeket rendszerint másnak, deviánsnak, alsóbbrendűnek vagy egyszerűen csak rossznak definiálnak. Az amerikai társadalomban hagyomány, hogy az elnyomott, tárgyiasított csoportok tagjaitól várják el a kezdeményezést, nekünk kellene áthidalnunk a tényleges élethelyzetünk és az elnyomóink bűntudata között tátongó szakadékot. Számunkra az elnyomás annyira jellegzetesen amerikai, mint az almás pite, de a túlélés érdekében mégis mindig nekünk kellett résen lennünk, nekünk kellett megismerkednünk az elnyomóink nyelvezetével és modorával, sőt néha el is kell fogadnunk őket a védettség valamiféle illúziójának érdekében. Valahányszor felmerül a kommunikáció igényének látszata, éppen azok szólítanak fel minket arra, hogy osszuk meg velük tudásunkat, akik a legtöbbet profitálnak az elnyomásunkból. Másként fogalmazva, az elnyomottakat terheli

1. Elhangzott a Copeland Colloquiumon, Amherst College, 1980 áprilisában. Eredetileg megjelent: *Sister Outsider*, Crossing Press, California 1984. Az angol szöveg online itt elérhető: https://www.colorado.edu/odece/sites/default/files/attached-files/rba09-sb4converted_8.pdf

a felelősség azért, hogy szembesítsék az elnyomóikat a hibáikkal. Én vagyok a felelős azon tanárok edukációjáért, akik nem vesznek tudomást a gyermekeim kulturális háttéréről az iskolában. A Fekete és Harmadik Világbeli emberektől elvárják, hogy példát mutassanak emberségből a fehéreknek. A nőktől elvárják, hogy edukálják a férfiakat. A leszbikusoktól és a meleg férfiaktól elvárják, hogy edukálják a heteroszexuális világot. Az elnyomó mindeközben fenntartja a pozícióját, és kerüli a cselekedeteiért való felelősségvállalást. Rengeteg energiát fecsérünk el, amelyet talán hasznosabb lenne arra fordítanunk, hogy újradefiniáljuk önmagunkat, és olyan reális forgatókönyveket dolgozzunk ki, amelyek segítségével megváltoztathatjuk a jelent, és átformálhatjuk a jövőt.

A különbözőség intézményes elutasítása szükségszerű velejárója a profitorientált gazdaságnak, amelynek szüksége van arra, hogy a kívülálló embereket fölöslegesnek tekintse. Ezen gazdaság tagjaiként *mindannyian* arra lettünk programozva, hogy a közöttünk lévő emberi különbségekre félelemmel és undorral tekintünk, és három lehetséges módon reagáljunk rájuk: ignorálhatjuk, vagy ha ez nem lehetséges, akkor utánozhatjuk, (ha úgy véljük, hogy domináns), illetve megsemmisíthetjük, (ha úgy véljük, hogy alsóbbrendű). De ahhoz nincsenek módszereink és mintázataink, hogy az emberi különbségeinkhez egyenrangúan viszonyuljunk. Ennek eredményeként ezeket a különbségeket tévesen nevezzük meg, és visszaélünk velük, ami csak az elszigetelődést és zűrzavart szolgálja.

Való igaz, hogy léteznek közöttünk rasszhoz, életkorhoz és nemhez köthető különbségek. De nem a közöttünk levő különbségek választanak el minket egymástól. Inkább arról van szó, hogy elutasítjuk a különbségek felismerését, és azon torzítások vizsgálatát, amelyek épp abból adódnak, hogy a különbségeket, valamint azok emberi viselkedésre és elvárásokra gyakorolt hatását tévesen nevezzük meg.

Rasszizmus, a hit abban, hogy egy rassz veleszületetten felsőbbrendű, és ezért joga van a dominanciára. Szexizmus, a hit abban, hogy egy nem veleszületetten

eltökéltséggel, hogy a Fekete leszbikusok veszélyt jelentenek a Fekete nemzetiségre, és ezért szövetségre lépnek az ellenséggel, aki-lényegében nem is Fekete. A vádak éppen azoktól a nőktől érkeznek, akikről mély és valódi megértést várunk, ezért sok Fekete leszbikus rejtőzködésre kényszerül a fehér nők rasszizmusa és a nővéreik homofóbiája közé szorulva. A műveiket gyakran ignorálják, elbagatellizálják, félreértik, ahogy Angelina Grimke, Alice Dunbar-Nelson, Lorraine Hansberry munkáit. Ennek ellenére a nők szövetsége, a nők egymáshoz való kötődése mindig fontos része volt a Fekete közösségek erejének, a meg nem házasodott nagynéniktől egészen a dhomey-i amazonokig.

És egészen bizonyos, hogy nem a Fekete leszbikusok bántalmazzák a nőket, és nem ők erőszakolják meg a gyerekeket és nagymamákat a közösségünk utcáin.

A Fekete leszbikusok szerte az országban vezető szerepet játszanak a Fekete nőket érő erőszak elleni mozgalmak szervezésében, mint például 1979 tavaszán Bostonban, amikor tizenkét Fekete nő meggyilkolásának ügye maradt megoldatlanul.

Melyek azok a mindannyiunk életében benne rejlő részletek, amelyeket görcső alá kellene vennünk és át kellene alakítanunk a változás elősegítése érdekében? Hogyan definiálhatjuk újra a különbségeket minden nő számára? Nem a köztünk lévő különbségek szigetelik el egymástól a nőket, hanem az, hogy vonakodunk a különbségek felismerésétől, és így nem vagyunk képesek hatékonyan kezelni az ignoranciából és a téves megnevezésekből eredő torzításokat.

A társadalmi kontroll egyik eszközeként a nőket arra biztatják, hogy az emberi különbségeknek csak egy bizonyos részét tartsák legitimnek, mégpedig azokat, amelyek a nők és a férfiak között léteznek. Mi pedig az elnyomottak és az alárendeltek sietős gyorsaságával sajátítottuk el, hogy miként viszonyuljunk ezekhez a különbségekhez. Mindannyiunknak meg kellett tanulnunk együtt élni, együtt dolgozni, együtt létezni a férfiakkal, az egész folyamat az apáinkkal kezdődött. Felismertük és kielemeztük ezeket a különbségeket, és még akkor

másokat pedig kétségbeesésbe és elszigeteltségbe. A fehér nők közösségeiben néha a fehér patriarchátussal való azonosulás eredménye a heteroszexizmus, ami nem más, mint a nőkkel kapcsolatban élő nők⁵ egymásra utaltságának elutasítása, amely az ént önmagában, és nem a férfiak szolgálatában engedné létezni. Máskor azt a rendíthetetlen hitet tükrözi, hogy a heteroszexuális párok kapcsolatban védelmet nyernek, vagy pedig azt a minden nőbe mélyen belevelt önutálatot, amellyel születése óta küzd.

Bár ezen attitűdöknek egyes elemein minden nő osztozik, a Fekete nők körében sajátos rezonanciái vannak a heteroszexizmusnak és a homofóbiának. A Fekete heteroszexuális nők gyakran hajlamosak arra, hogy ignorálják vagy leértékeljék a Fekete leszbikusok létezését és munkáját, annak dacára, hogy a nők közötti kötelékeknek hosszú és tiszteletreméltó története van az afrikai és afro-amerikai közösségekben, és annak dacára, hogy milyen hatalmas tudással rendelkeznek, és milyen elképesztő erőfeszítéseket tesznek a nőkkel kapcsolatban élő, erős és kreatív Fekete nők a politikai, szociális és a kulturális szférában. Ez a hozzáállás egyrészt abból a rettegésből fakad, amelyet a nők éreznek a Fekete férfiak bántalmazásai miatt a Fekete közösség fullasztó közegében, ahol minden nőt, aki bátran kiáll önmagáért, leszbikusnak bélyegeznek, és így méltatlannak a ritka Fekete férfi figyelmére és támogatására. De a Fekete leszbikusok téves megnevezésének és ignorálásának szükségszerűsége másrészt abból a nagyon is megalapozott félelemből táplálkozik, hogy a magukat nyíltan nőkkel kapcsolatban álló nőnek valló Fekete nők, akiknek önmeghatározása többé nem függ a férfiktól, teljesen átalakíthatják a társadalmi kapcsolatok teljes koncepcióját.

Azok a Fekete nők, akik egykor eltökélten hangoztatták azt, hogy a leszbikusság csak a fehér nők problémája, most azt hangoztatják, ugyanilyen

5. A szerző angolul a women-identified women kifejezést használja, mely eredetileg a Radicalesbians *The Woman Identified Woman* című 1970-es manifestumából származó terminus. A manifestum a nők felszabadulásáért folytatott harc élvonalába a leszbikus nőket helyezi, azzal az érveléssel, hogy a más nőkkel azonosuló nő a heteronormatív női identitásideálhoz képest mint radikális ellenszegülés jelennek meg. A magyar fordításban a más nőkkel kapcsolatban élő nők szó szerkezetet használjuk, hogy ne pusztán a leszbikus nőkre, de bármely nőikkel szexuális és/vagy romantikus kapcsolatban élő queer nőre is érvényes legyen a kontextus. (szerk. megj.)

felsőbbrendű, és ezért joga van a dominanciára. Ageizmus. Heteroszexizmus. Elitizmus. Klasszizmus.

Mindannyiunk számára egy életen át tartó törekvés, hogy felszámoljuk ezeket a torzításokat az életünkben, ugyanakkor felismerjük, visszaszerezük és definiáljuk azokat a különbségeket, amelyeket ránk kényszerítettek. Mindannyian egy olyan társadalomban nevelkedtünk, amelyben ezek a torzítások endémiásak voltak az életünkben. Túl sok, a különbségek felismeréséhez és vizsgálatához szükséges energiát vesztegetünk el annak színlelésére, hogy ezek a különbségek leküzdhetetlen akadályokat jelentenek, vagy arra, hogy valójában nem is léteznek. Mindez önkéntes elszigetelődést, hamis és álnok kapcsolatokat eredményez. Emellett nem fejlesztünk ki olyan eszközöket, amelyek révén, az emberi különbségeket ugródeszkeként felhasználva, kreatív változtatásokat idézhetnénk elő. Jelenleg nem emberi különbségekről, hanem emberi devianciákról beszélünk.

Valahol a tudatosság határán létezik egy általam mitikus normának nevezett dolog, amellyel kapcsolatban mindannyian tudjuk a szívünk mélyén, hogy „ez nem én vagyok”. Amerikában ez a norma általában a következőképpen van meghatározva: fehér, vékony, férfi, fiatal, heteroszexuális, keresztény és anyagi biztonságban él. A hatalom ennek a mitikus normának a csapdái között jelenik meg a társadalmunkban. Mi, akik kívül állunk ezen a hatalmon, gyakran különbözőnek tartjuk magunkat, és feltételezzük hogy ez az elnyomás elsődleges oka miközben megfélemezünk a különbségekkel kapcsolatos egyéb torzításokról, amelyekkel akár mi magunk is élhetünk. Például a mai nőmozgalmakban a fehér nők nagyrészt csak arra koncentrálnak, hogy nemük miatt éri őket elnyomás, miközben ignorálják a rassz, a szexuális preferencia, a társadalmi osztály és az életkor szerinti különbségeket. A tapasztalatok látszólagos homogenitását a *nővérség* fogalmával ragadják meg, noha az valójában nem is létezik.

A fel nem ismert osztálykülönbségek miatt rabolják meg a nők egymás energiáit és kreatív intuícióit. Nemrégiben egy női magazin szerkesztősége úgy

döntött, hogy az egyik számban kizárólag prózát közölnek, mondván, hogy a költészet kevésbé „tekintélyes” vagy „komoly” művészeti forma. Gyakran még kreatív önkifejezésünk is osztálykérdés. A művészeti formák közül a költészet a legtakarékosabb és a legrejtettebb, a költészet igényli a legkevesebb fizikai munkát, és ez a legkevésbé nyersanyagigényes. Verset akár egy kallódó papírfecnire is lehet írni, a műszakváltások során, vagy egy kórház kátrinájában, vagy a metróon. Az elmúlt néhány évben sokat szűkölködtem, amíg a regényemet írtam, és ekkor értettem meg, hogy pénzügyi szempontból milyen hatalmas különbség van a költészet és a próza között. Miközben visszahódítjuk az irodalmunkat, a költészet egyre inkább a szegények, a munkásosztálybeliek és a Színes nők hangjává válik. A prózaíráshoz ugyanis saját szoba, egy írógépj, több rizma géppapír, és rengeteg idő szükségeltetik. A vizuális művészeti alkotások létrehozásának tényleges feltételei szintén egyértelmű választóvonalat húznak a társadalmi osztályok mentén arról, hogy ki milyen művészeti területen alkothat. Napjainkban, amikor hatalmasat nőtt az kellékek ára, kik a szobrászaink, a festőink, a fényképészeink? Amikor a tágabb értelemben vett női kultúráról beszélünk, tisztában kell lennünk azzal, hogy a társadalmi osztály és a gazdasági helyzet különbségei milyen hatással bírnak a műalkotások létrehozásához szükséges nyersanyagokhoz való hozzáférésre.

Ha a célunk egy olyan társadalom létrehozása, amelyben mindannyian kiteljesedhetünk, akkor számolnunk kell egy újabb kapcsolattorzító tényezővel, az ageizmussal, amely láthatatlanul fejti ki a hatását. A múlt ignorálása azt eredményezi, hogy újra és újra ugyanazokat a hibákat követjük el. A „generációs szakadék” minden elnyomó társadalomnak fontos szociális eszköze. Ha a közösség fiatalabb tagjai megvetik, gyanúsnak vagy feleslegesnek tartják az idősebb generáció tagjait, akkor soha nem lesznek képesek összefogni és vállaltóra fogni a közösség eleven emlékezetét, így soha nem is fogják feltenni az örökérvényű kérdést: „Miért?”. Mindez egy olyan történelmi amnéziát idéz elő, amelynek eredményeként minden alkalommal a kerék feltalálásával kell bajlódunk, valahányszor le kell mennünk a boltba kenyérért.

kulturális szokás, ahogyan azt a néhai Jomo Kenyatta állította, hanem Fekete nők elleni bűncselekmény.

A fekete nők irodalma csordultig van fájdalommal az őket ért gyakori bántalmazások miatt, amelyek nem csak a rasszista patriarchális rendszer, hanem a Fekete férfiak részéről is éri őket. A fekete férfiakkal közösen küzdöttünk, és ennek az összefogásnak szükségessége és története tett minket, Fekete nőket, különösen sebezhetővé a hamis váddal szemben, miszerint aki szexizmus ellenes, az egyben Fekete ellenes is. És mindeközben az elnyomott és erőtlen férfiak végső menedéke, a nőgyűlölet, kiszívja az erőt a Fekete közösségekből és életünkéből. A bejelentett és az elhallgatott nemi erőszakok száma egyaránt növekvőben van, a nemi erőszak nem agresszív szexualitás, hanem átszexualizált agresszió. Ahogy arra egy Fekete férfi író, Kalamu ya Salaam rámutat: „Amíg férfi-dominancia létezik, addig nemi erőszak is létezni fog. A nemi erőszaknak csak az vethet véget, ha a nők fellázadnak, a férfiakban pedig tudatosul, hogy milyen nagy felelősségük van a szexizmus elleni harcban.”

A közöttünk, Fekete nők között lévő különbségeket szintén tévesen nevezik meg, és arra használják, hogy éket verjenek közénk. Fekete leszbikus feminista vagyok, békében megférnek bennem a különböző identitásjegyek, elkötelezetten küzdök a rasszista és szexuális elnyomás alóli felszabadulásért, és azt látom, hogy mindig azt várják tőlem, hogy szaggassam szét magam, mutassam fel az identitásom egyik aspektusát mint önmagam jelentésteli egészét, és rejtsem el, tagadjam meg a többi részemet. De ez egy destruktív és széttörözött életet jelent. Csak úgy lehetek életerőm és energiám teljében, ha integrálom az engem alkotó részeket, ha hagyom, hogy a létezésem különböző forrásokból táplálkozó erői szabadon, a külső definíciók korlátozása nélkül áramoljanak az engem teljessé tevő éntartományok között. Csak így lehetek képes önmagam és energiáim egészét azoknak a küzdelmek szolgálatába állítani, amelyeknek az életemet szenteltem.

Sok Fekete nőt fordított saját maga ellen a leszbikusság megőrzése, vagy a leszbikusokat övező félelem. Néhányunkat tisztító szövetségekbe taszított,

Vannak problémák, amelyeken minden nő osztozik, és vannak amelyeken nem. Ti attól féltetek, hogy a gyermekeitek, ha felnőnek, csatlakoznak a patriar-chátushoz és ellenetek fordulnak, mi pedig attól félünk, hogy gyermekeinket a nyílt utcán rángatják ki az autóból és agyonlövik őket, miközben ti hátat fordítotok a haláluk okainak.

A különbözőség fenyegetése nem kevésbé vakította el a Színes embereket. Nekünk, Feketéknek meg kell értenünk, hogy az élményeink, a mindennapos küzdelmeink nem tesznek minket védetté a különbségek ignorálásával és téves megnevezésével szemben. Azokban a Fekete közösségekben, amelyekben a rasszizmus eleven valóság, a köztünk lévő különbségek gyakran veszélyesnek és gyanúsak tűnnek.

Az egységesség szükségességét gyakran és tévesen a homogenitás szükségességének nevezik, a Fekete feminista vízióra pedig gyakran és tévesen mint el-árulására tekintenek. A Fekete nők és a Fekete férfiak egyaránt áldozatai a rasszista színvakságnak, és az ellene folytatott szakadatlan küzdelem során néhány Fekete nő még mindig nem hajlandó szembenézni azzal, hogy mi nőkként is el vagyunk nyomva, és a Fekete nőket nem csak a fehér rasszista társadalom részé-ről éri szexista és szexuális zaklatás, hanem ez történik a Fekete közösségeinkben is. Ez a kór emészti a Fekete nemzetséget, és a hallgatás nem számolja fel. A rasszizmus és a nyomasztó tehetetlenség tovább súlyosbítja a Fekete nők és gyer-ek elleni erőszakot, amely gyakran a férfiasság mércéjévé és mindennapos megszokássá válik a közösségeinkben. De ezeket a nőgyűlölő cselekedeteket ritkán tárgyaljuk úgy, mint a Fekete nők ellen elkövetett bűncselekményeket.

A Színes nők csoportja a legalacsonyabban fizetett munkaerő amerikában. Itt és külföldön is mi vagyunk az első számú célpontjai az abortusszal és a sterilizálással való visszaéléseknek. Afrika bizonyos részein a mai napig összevarrják a kislányok lába-közét azért, hogy kezelhetőbbek legyenek, és hogy ezzel is szolgálják a férfiak örömét. Ezt nevezik női körülméletelésnek⁴, és ez nem egy

4. Mivel a férfi körülméletelésnél súlyosabb következményekkel járó eljárásról van szó, a női nemi szerv megcsonkítását találóbb megnevezésnek érezzük kortárs viszonylatban. (szerk. megj.)

Abban a helyzetben találjuk magunkat, hogy újra- és újratanuljuk ugyan-azokat a leckéket, amelyekkel már anyáink is megszenvedtek, és mindezt azért, mert nem adjuk tovább a tudásunkat, vagy mert képtelenek vagyunk odafi-gyelni az idősebbekre. Például ezt is hányszor mondták már el korábban? Vagy ki hitte volna, hogy lányaink újra megengedik, hogy a testüket szoros övek, magassarkú cipők, és lehetetlenül szűk szoknyák akadályozzák és gyötörjék? A nők közötti rasszbeli különbségek, illetve ezen különbségek következményeinek ignorálása jelenti a legsúlyosabb fenyegetést annak az erőnek a mozgósítá-sára, amely a nők összefogásában rejlik.

Ha a fehér nők ignorálják a fehérségükkel szükségszerűen együtt járó pri-vilégiumokat, és a nőt kizárólag a saját tapasztalataik mentén határozzák meg, akkor a Színes nők lesznek a „mások”, a kívülállók, akiknek tapasztalatai és ha-gyományai túlságosan „idegenek” ahhoz, hogy meg lehessen érteni őket. Erre példa, hogy milyen kínzóan hiányoznak a Színes nők tapasztalataira vonatkozó források a women studies kurzusokról. A Színes nők irodalma ritkán-kerül említésre a nőirodalom kurzusokon, és szinte soha nem része a többi irodalmi kurzusnak, ahogy a women studies egészének sem. Túlságosan gyakran jelen-nek meg azok a sajnálatos kifogások, hogy a Színes nők irodalmát csak a Színes nők taníthatják, vagy hogy túl nehéz megérteni őket, vagy hogy a diákok nem képesek „befogadni”, mert „túlságosan eltérő” tapasztalatokon alapulnak. Ezt az érvet olyan kimagasló intelligenciájú fehér nőktől hallottam, akik-nek egyébként nem okoz gondot Shakespeare, Molière, Dosztojevszkij vagy Arisztophanész gyökeresen eltérő tapasztalatokon alapuló műveinek oktatása és értelmezése. Kell lennie tehát valami más magyarázatnak.

Ez egy nagyon összetett kérdés, de azt hiszem, hogy az egyik ok, amiért a fehér nőknek gondot okoz a Fekete nők műveinek olvasása, az az, hogy ne-hezükre esik nőként, ráadásul tőlük különböző nőként tekinteni a Fekete nőkre. A Fekete nőirodalom hatékony vizsgálatához arra van szükség, hogy a magunk emberi teljességében, a magunk tényleges összetettségében tekint-senek ránk – mint individuumokra, mint nőkre, mint emberekre, és ne a

társadalmunk problematikus és unásig ismert sztereotípiát lássák a Fekete nő valódi képe helyett. És úgy gondolom, hogy ez minden Színes nőirodalomra érvényes, nem csak a Feketére.

A Színes nőirodalmak újraalkotják az életünk szövetét és szerkezetét, és sok fehér nő kifejezetten sok energiát fektet abba, hogy ignorálja a valódi különbségeket. Amíg bármilyen közöttünk lévő különbség azt jelenti, hogy az egyikünknek alacsonyabb rendűnek kell lennie, addig minden különbség el- és felismerése büntudattal terhes. Ha a Színes nők előléphetnének a sztereotípiák mögül, az büntudatot generálna, és így fenyegetést jelentene azon önelégült nők számára, akik az elnyomást kizárólag a nemi hovatarozás keretei között értelmezik.

A különbség felismerésének elutasítása lehetetlenné teszi, hogy szembe nézzünk azokkal a különböző problémákkal és buktatókkal, amelyekkel nőként találkozunk.

Így egy patriarchális hatalmi rendszerben, amelynek legfőbb oszlopa a fehér bőrszín privilégiuma, nem ugyanazokkal a módszerekkel csalják lépére a Fekete és a fehér nőket annak érdekében, hogy semlegesítsék őket. Például a hatalmi struktúra könnyen fel tudja használni a Fekete nőket a Fekete férfiak ellen, és nem azért, mert ők férfiak, hanem mert Feketék. Éppen ezért nekünk, Fekete nőknek minden esetben külön kell választanunk az elnyomók igényeit a közösségünkön belüli legitim konfliktusoktól. A fehér nőknek nem kell szembenéznük ezzel a problémával. A múltban (akárcsak a jelenben) a Fekete nők és férfiak egyaránt elszenvetői voltak a rasszista elnyomásnak, jóllehet eltérő módon. Azonban a mindannyiunkat érintő elnyomás miatt kifejlődött közöttünk egyfajta véd- és dacszövetség, amelyre nincs példa a fehér közösségekben – leszámítva a Zsidó nőket és a Zsidó férfiakat.

Másrészt a fehér nők azzal a csapdahelyzettel szembesülnek, hogy a hatalomban való látszólagos részesülés csábításának engedve csatlakoznak az elnyomókhoz. Ez a lehetőség nem áll fenn ugyanilyen formában a Színes nők esetében. A rasszbéli „másságunk” szembetűnő realitása teljesen egyértelművé

teszi, hogy a néha ránk is kiterjesztett tokenizmus² nem jelent valódi meghívást a hatalomba. A fehér nők számára sokkal szélesebb a látszólagos választások és jutalmak köre, amennyiben azonosulnak a patriarchátus hatalmával és eszközeivel.

Manapság, az ERA³ kudarcának, a gazdasági lehetőségek beszűkülésének és a konzervativizmus mind erőteljesebb térnyerésének idején a fehér nőknek ismét könnyebb abba a veszélyes illúzióba ringatniuk magukat, hogy amíg elég jók, elég bájosak, elég édesek és elég csendesek, ha jómodorra tanítják a gyerekeket, ha a megfelelő embereket utálják és a megfelelő férfihoz mennek feleségül addig viszonylagos békében tudnak együtt létezni a patriarchátussal, legalábbis addig, amíg egy férfi nem az ő állásukra vet szemet, vagy amíg nem portyázik a környéken egy erőszaktevő. De való igaz, ha valaki nem a lövészárokban él és szeret, akkor könnyű megfélemlenie arról, hogy az embertelenséggel szemben vívott háború szüntelen.

De mi, Fekete nők, ahogy a gyermekeink is, pontosan tudjuk, hogy az életünk szövete erőszakkal és gyűlölettel van átszöve, hogy sehol nem lelünk nyugalmat. Mi nem csak a tüntetéseinken szembesülünk a gyűlölettel és az erőszakkal, nem csak a sötét sikátorokban, nem csak azokban helyzetekben, amelyekben hangot merünk adni a tiltakozásunknak. A gyűlölet egyre sűrűbben szövi át a létezésünk szövetét – az élelmiszerüzletekben, a tantermekben, a felvonókban, az orvosnál és az iskolaudvarokon, ezt kapjuk a vízszelőlőtől, a péktől, az eladónőtől, a buszsofőrtől, a banktisztviselőtől, és a pincérnőtől, aki nem szolgál ki minket.

2. Tokenizmus: tessék-lássék erőfeszítés egy bizonyos cél látszólagos elérése érdekében. Jellemző esete, amikor egyes alulreprezentált csoportokba (kisebbségi, homoszexuális, fogyatékkal élő stb.) tartozó embereket vonnak be (a munkába, forgatásba, kutatásba stb.), pusztán annak érdekében, hogy az egyenlőség és a kiegyensúlyozottság látszatát keltsék. (ford. megj.)

3. ERA: Equal Rights Amendment, a nők egyenjogúságáról szóló alkotmánymódosítási javaslat az Egyesült Államokban, amely egyértelműen kimondja, hogy a törvény előtt nem lehet nemi alapon különbséget tenni a polgárok között. A módosítási javaslatot 1972-ben fogadták el, azzal a kikötéssel, hogy hét éven belül az államok háromnegyedének ratifikálnia kell, különben semmisnek nyilvánítják. A javaslatot nem támogatta elegendő állam, ezért a Kongresszus 1982-ben meghosszabbította a határidőt, és azóta minden ülészakban be is terjesztik, de máig nem kapta meg a szükséges többséget. (ford. megj.)